

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 18.

V Ljubljani, 15. septembra 1886. l.

XXVI. leto.

Slomšek pa Pestalozzi.

Ali je „Blaže in Nežica“ res plagijat?

Ako bi se kedaj našel vesten zgodovinar, ki bi hotel spisati kulturno zgodovino različnih narodov s posebnim ozirom na težkoče ovire, koje so nastajale narodu pojedincu v njegovem kulturnem razvitku iz krajnih razmer in osobito od sovražnih sosedov, ne mogel bi izvestno pozabiti malega slovenskega naroda. Komaj so se naši pradedje nekoliko odpočili od ónega čudnega narodnega beganja, ki je zgodovina imenuje „preseljevanje narodov,“ dospevši v drugi polovici 6. stoletja iz skrajnega vzhoda v sedanjo domovino, užé so se čutili obdane od naj različnejših boja in ropa željnih ljudstev, katera so je začela od vseh strani napadati: od severa Germani, od juga Grki, od vzhoda Obri in od zahoda Lombardi. Da, še celó pred Franki, tedanjimi gospodovalci Bavarcev, niso imeli naši očetje mirú. Res je sicer, da se tem mnogobrojnimi napadovalcem ni posrečilo stalno si podvreči ali uničiti naš žilav narod, če tudi so jim verske in socialne razprtije naših pradedov olajševale pot; a na njihova mesta so stopili drugi še nevarnejši sovražniki Slovencev. Naj imenujem le Lahe, Madžare in Turke. Posebno pa ne izginejo turški boji našemu narodu takó hitro iz spomina. Kakor je res, da ni bilo večé nesreče za Evropo kot prihod Turkov, kakor je res še dandanes ni večé sramote za evropsko civilizácijo, kakor je turško gospodstvo na balkanskem polotoku, takó je res, da ga ni naroda v Evropi, da bi bil prestal — z vspehom prestal — takó mnogobrojnih, dolgotrajnih in krutih bojev s Turki, kakor mali slovenski narod — brez zaveznikov, iz lastne moči. Dve sto let je razsajala ta turška pošast po slovenski zemlji, morila oslabele staréke, davila nedolžne otročiče, skrunila deklice, odpeljevala v sužnost mladeniče, i. t. d. — Kaj je pomagala našim očetom sklonost k mirnemu življenju, ljubezen za poljedelstvo, óno pravo podlogo srečnega življenja in omike? Kaj jim je pomagalo milo in prijetno podnebje v novej domovini, ugodna svetna lega v sredini Evrope ob jadranskem morji, na kojem je užé pred njihovim prihodom evela kupčija in obrtnija? Kaj so jim pomagali vsi ti važni povspesitelji imovitosti in omike, ko pa sto in stoletja niso so bili varni svojih sovražnikov. Z mečem v roci so morali svojo zemljo orati, sejati in žetev spravljati, ako niso hoteli lakote poginoti. Kakó da bi jim bilo mogoče misliti še na dušno hrano: omikati se, gojiti znanosti in umetnosti! *Inter arma Musae silent.* Njihovej hrabrosti in domoljubnosti se imamo zahvaliti, da naš narod sploh še živi, da ni izginol iz zgodovine, da je ohranil svoj jezik in svojo vero.

Turški boji so prenehali, Slovenci so prišli k Avstriji, niso bili več takó izpostavljeni vsakdanjim napadom sovražnih sosedov. A ta zaslomba jim ni dajala vsega, česar

potrebuje narod k svoji sreči. Mirni časi so se vrnoli tudi v Avstrijo in v naš narod. Telesne krvi mu ni bilo več prelivati, a prelivati je začel svojo dušno kri. Iz telesnih bojev se zunanji sovražniki je nastal dušni boj za ravnopravnost jezika v šoli in uradu z domačimi narodi. In ta boj se bje še dan danes. Slovenec plačuje državi pošteno davek v krvi in denaru, daja jej svojo neizkaljeno zvestobo, daja jej vse, kar se more od malega, hrabrega in zvestega naroda terjati, ne prejema pa v narodnem oziru óne zaslombe, koja mu tiče po najbolj omejenem človeškem umu in koja uživajo drugi avstrijski narodje. Od najviše do najniže šole se mu vsiluje tuj jezik, v tujem jeziku se Slovenec sodi, v tujem jeziku plačuje davek, tujci se šopire na najviših mestih v njegovej domovini, tujci uživajo dobrôte od vseh vzgojnih ustanov, za katera se mora tudi Slovenec žrtvovati. Drugi se veselê — ón trpí! In ko ta ubogi narod-trpin, kojemu je skóro vsaka pot do kulturnega razvoja v narodnem smislu zaprta, poprosi trohice pravične ravnopravnosti, odgovori se mu: nisi še omikan! in ko skuša po svojih šibkih močéh napredovati, svoje slovstvo obogateti, ter poprosi dejanskega priznanja tam, kamor se steka sad njegovih žuljev, reče se mu: nimaš še literature!

Ako torej našemu narodu celó od te strani, kder se mu le pravične podpore v narodnem napredku dolžni, ne dohaja drugega nego ovire, česa naj pričakuje še od svojih mogočnih, preširnih, državnih dobrot presitih sosednih narodov! — K zagrizlemu ovi-ranju se pridružuje še zasmehovanje, oholo roganje in zaničevanje vsega, kar je sloven-skega.

Tù pride preširen grof, mastêč se ob žuljih slovenskega trpina, naslednik provzro-čiteljev nekedanjih kmetskih puntov, ki so v 16. stoletji krvave rane sekali našemu ubo-gemu narodu, tù pride — pravim — ta preširen grof v središči Slovenije v zbornico slovenskih poslancev mogočno seboj nesóč dvoje ljudskošolskih učbenih knjig, oblastno se zareži rekóč: Pod pazduho nêsem vso slovensko literaturo!

Mimo okna knjigarne gredé zagleda neslovenski časnikar dvoje izpostavljenih knjig družbe sv. Mohorja in v prihodnjem listu svojega glasila se užé čuti zmožnega soditi o našem slovstvu, kazóč óni izpostavljeni knjigi: to je vsa slovenska literatura!

Zopet se drugemu ne posreči v našem središči našo narodnost žalêče rogoviljenje, mašúje se ter napiše dvoje tendencijoznih sestavkov „über die slovenische Literatur“, v katerih se frivolno roga vsemu slovstvenemu delovanju našega naroda, in kar še najde milosti v njegovih zaslepljenih očéh, to so nam spisali „Nemci“, kakor Trubar, Preši-ren*), i. t. d.!

(Dalje prih.)

Nravnost pri mladini.

(Spisal France Bajt.)

(Konec).

Našel sem najnavadnejše pogrêške in napake zoper nravnost in rekel, da je treba te napake prav presojeti, da, kdor napake, njih uzroke in povode spozná, bode se tudi pravih sredstev posluževal, da jih odpravi; omenil sem, česa se ima učitelj ogibati in kaj storiti, da vzbuja in krepcá nravnost pri mladini. Omenim še, da so šolske knjige

*) Naj podam tù le eno cvetko iz tega „strokovnjaškega“ opisa našega slovstva! O pravilnem pisanji priimka našega prvega pesnika Preširna so naši jezikoslovci užé mnogo pisali, temeljito raz-pravo o tem nam je podal Levstik v I. zvezku Jurčičevih „Listkov“. A pravi razúdar tega imena se je rodil še le te dni v graški „Tagesposti“. Čestiti bralec, le beri in strmi! Prešcher, Prešcher, abb. Brezzo, von Breri-Pfeil. Der Name kommt in Süddeutschland, das Zeitwort „preßern“ = preißschnell, in ganz Deutschland vor. „Er preßerte“ oder „er preßte baven“. — Sedaj naj pa še kedó trdi, da ni „je-zikoslovnih“ norcev na svetu!